

Prekenverkstedet

<http://www.israelmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Søndag 19. mars 2023 – 4.søndag i fastetiden

Preiketekst: Joh 11, 45-53

Lesetekst I: 1 Mos 22, 1-14

Lesetekst II: Hebr 4, 14-16

Bedre at én dør, enn alle

Det er ikke så mange hendelser i evangeliene der den aktuelle politiske rammen har direkte innflytelse på det som skjer. Men det må vi regne med den har her. Gjennom historien og i fortolkning og forkynnelse har vår kristne kirke vært flink til å tillegge det jødiske lederskaps handlinger overfor Jesus negativt ladede motiver. Jeg tror det er god grunn for å tenke at den uroen fariseerne sammen med overprestene og hele Rådet opplevde overfor det som skjedde rundt Jesus, var en helt rimelig og reell bekymring. Som romersk provins ble Judea på denne tiden styrt av prefekten Pontius Pilatus som av Filon blir gitt en noe annen karakteristikk enn hva vi kan lese av evangeliene – han beskriver ham som hevnjerrig og med et voldsomt temperament.

Når vi så må regne med, ut fra hva Josefus beskriver i 'Den jødiske krig', at der var opp til mellom 2,5 og 3 mill mennesker i og omkring Jerusalem i påskehøytiden, med mye fokus på messianske forventninger, er det lett å forstå at de kunne bli urolige for hva som kunne skje om stemninger kom ut av kontroll. Så kanskje var det bare helt naturlig behov for å ta ansvar for å beskytte folket og byen, når de ser det nødvendig å ta grep, slik det blir referert i v.48.

En bekymringsfull rapport

Den konkrete bakgrunnen for deres uro, er rapporten fariseerne i byen får fra gravplassen ved Betania, bare 15 stadier (3 km) fra Jerusalem, der Jesus hadde reist Lasarus opp fra graven hvor han hadde lagt i tre dager. Det virker ikke som det er selve hendelsen som uroer dem, men hvordan det har ført til at mange mennesker dro ut dit og stadig flere kom til tro på Jesus. Noen av dem som opplevde dette, ser det nødvendig å informere de jødiske lederne i Jerusalem. Hvorfor de tenker dette, kommer egentlig ikke fram. Med NB 2011 og flere, som begynner v.45 med 'men', kan det se ut som det er en gruppe som selv er skeptiske til hva de opplever, og vil advare.

Språklig sett er det ikke eneste måte å lese det. Det kan også tenkes at de positivt ønsket å fortelle hva som hadde skjedd – kanskje i håp om å overbevise dem – eller for bare å høre deres vurdering? Vi vet egentlig ikke. Vi vet bare hva det førte til.

Hvor lang tid det enda var til påskefesten og de usyrede brøds høytid, er litt uklart. V.54 forteller at da Jesus ble kjent med beslutningen om å drepe ham, dro han bort fra Jerusalem-området og til en by med navn Efraim, der han ble værende en tid framover. Vi vet ikke med sikkerhet hvor denne byen var, men noen har identifisert den med byen Ofra som er nevnt i Josva 18,23, og som er identifisert som den palestinske landsbyen Taybeh som ligger 15 km nordøst for Jerusalem. Han ble trolig værende der til han seks dager før påske vendte tilbake til Betania (12,1).

Det høye råd

Rådet, Det høye råd (hebr. Sanhedrin), besto av 71 medlemmer og ble ledet av øverstepresten som også var den eneste som kunne kalle det sammen. De øvrige rådsherrene var overprester, eldste og skriftlærde (Mark 11, 27; 15, 1). I rammen av et visst indre selvstyre, tok rådet seg av lokale og religiøse spørsmål, men hadde begrenset makt. Det har vært en kilde til noe forvirring når Johannes i v.49 omtaler Kaifas som øversteprest 'det året'. Noen har ment at Johannes her røper uvitenhet ved å tro at det var et verv som på noe vis gikk på omgang år for år, mens faktum er at Kaifas var øversteprest i sammenheng 18-36 e.Kr. Men det er ingen grunn for å anta at han mente annet enn at dette året, da dette hendte, var det Kaifas som var øversteprest. Det opprinnelige navnet hans var Josef, og han var svigersønn til Annas, som var blitt avsatt fra embetet av Pilatus' forgjenger Valerius Gratus i år 15. Kaifas kan være den syriske formen av Kefas med betydning stein/klippe.

I rådet ser det ikke ut til å være stilt noe spørsmål rundt det faktum at Jesus gjorde under. Problemet deres var at det førte stadig flere til tro på at han kunne være Messias, og hva det i verste fall kunne føre til i forhold til den romerske okkupasjonsmakten. Konkret næres frykten for at det skal føre til at de 'tar ... det hellige stedet og folket vårt' = fratar oss (arousin hêmôn). Altså at rådet vil bli fratatt den myndighet de enda har i Jerusalem og over folket.

Øverstepresten i profetisk rolle

Det forløsende svaret er det øverstepresten, Kaifas, som kommer med. Av evangelisten blir budskapet hans opplevd som et ubevisst profetisk ord om Jesu lidelse og død. At mennesker kan gå Guds ærend uten selv å være seg det bevisst, er ikke noe ukjent i Bibelen, som f.eks. kong Kyros ved beslutningen om å la jødefolket vende heim fra Babel (Esra 1,1).

Et annet moment er at det også knytter an mot en side ved øversteprestens rolle som gjennom historien hadde avtatt i takt med at verdigheten til øverstepresten hadde falmet. Men opprinnelig hørte det også til hans rolle å søke Herrens råd ved urim og tummim når viktige beslutninger skulle tas (Ex 28,30; Num 27,21). Dette hører vi ikke noe om i etterreksilsk tid, men kanskje der var en etterklang i Johannes sin bevissthet?

Rådet finner bare én realistisk løsning

Det er en dramatisk beslutning som blir tatt, som munner ut i at de konkret begynner å legge planer for hvordan de kan få tatt livet av Jesus, på tross av at rådet selv ikke hadde myndighet til å avsi dødsdom. Men i Kaifas sin løsning har trusselbildet vokst fra en trussel mot selvråderetten til en risiko for at hele folket skal bli rammet og gå til grunne som følge av at

romerne må slå ned et messiansk folkeopprør. Kanskje er denne oppskaleringen medvirkende til at rådet fra Kaifas får gjennomslag?

Noen momenter for vår tid

Tre-fire momenter blir i mine tanker stående igjen som verd å fokusere når teksten skal formidles i våre sammenhenger.

- I Rådets vurdering og beslutning får vi et sterkt eksempel på hvor galt det kan gå når hensynet til omstendigheter og kortsiktige farer får telle mer enn å lytte til sannheten og Guds røst. Er det en fare som også er aktuell å gjennomtenke i våre sammenhenger i dag?

- På tross av at Kaifas sin løsning hadde et helt annet mål og hensikt enn det som ble det guddommelige resultatet av Jesu lidelse, død og oppstandelse, står svaret hans som et av de tydeligste uttrykk for betydningen av Jesu død som stedfortredende oss alle. Er vi like profetiske i vår formidling av budskapet i dag, som Kaifas (uforvarende) var? I vår egen sammenheng, og i misjonsarbeidet. Noe av det jeg har merket meg aller mest når jeg har hørt messianske (Jesus-troende) jøder uttrykke sin forventning til oss i den kristne kirken, er ønsket om at israelsvennlighet kommer til uttrykk i at vi deler frelsens evangelium om Jesus.

- Det er verd å merke seg skiftingen i ordbruk. Når Kaifas framfører argumentet med at det er bedre at én dør for folket, brukes 'laos' – typisk for et folk = en nasjon, gjerne lik det jødiske folk som folkegruppe, men i resten av uttrykkene, som i v.51 om at 'Jesus skulle dø for folket', brukes 'ethnos' som er et mer omfattende uttrykk og også kan inkludere nasjonene/folkeslagene – et signal om at Jesu død ikke bare skulle bli til berging for noen få, men strekke seg langt ut over det jødiske folkets grenser. Dette perspektivet styrkes i v.52 ved ordene om at han også skal samle til ett de Guds barn som er spredt omkring – et signal om at det oppdraget som ventet etter Jesu oppstandelse – er et oppdrag med å forkynne forsoningens og livets budskap blant alle folk – et stadig pågående oppdrag.

- Så et siste moment som ikke kan gås forbi i stillhet. Det gikk ikke lang tid fra hedningekristne menigheter begynte å bli etablert, til Kaifas sitt råd, og Rådets beslutning, ble pekt på som et av klare bevis på at det var jødene som hadde tatt livet av Jesus, Guds Sønn. Siden har jødefiendtlighet og antisemittismen bølget gjennom vår historie i ulike former og ulik intensitet, og er stadig høyst levende. Overfor disse tragiske idéene, er noen momenter viktige å ikke overse. Her var Rådet ikke aleine om avgjørelse. De hadde ikke myndighet til å avgi dødsdom; den måtte den romerske makthaver stå for. Dernest, og enda mer fundamentalt, henvisningen til at Kaifas sine ord var en ubevisst profeti, forteller at først og fremst var Jesu lidelse og død resultat av en Guds-handling i vår verden – en handling som hadde sin årsak og sin hensikt på bakgrunn av den gudssvikt som vi alle har gjort oss skyld i. Jesu død er vårt felles ansvar. Det gir oss et stort ansvar for gjennom alle muligheter å bidra til å motvirke og bekjempe jødehatet og antisemittismens giftige impulser.

Knut Fr. Sørheim

Medlem styringsgruppa Bergen - tidsgiver

knutforsheim@gmail.com